

SZÍNHÁZI ESTÉK

Kisemberek nagy kalandja

A Szentivánéji álom Kaposvárott

Ács János jó úton halad afelé, hogy megteremtse a maga sajátos elképzelését a *Szentivánéji álomról*, és hogy ennek az elképzelésnek alapján igazán jó előadást is rendezzen. Érzéses ráért az a mostani, kaposvári előadás még nem a teljes értékű megvalósulása annak a koncepciónak, amelynek körvonalai azonban biztatóan bontakoznak ki. Ennek az elgondolásnak pedig az a rendkívül rokonszenves lényege, hogy emberi léptékű *Szentivánéji álom*ot igyekszik a rendező a színpadra állítani. Mert a darabot látták már tisztán szelleminek, olyan stilizált történetnek, amelyben tündérek viaskodnak klasszicizáltan eszményített nemesifjakkal és hölgyekkel, valamint nem kevésbé elvontan megjelenített mesteremberekkel, és látták csupa testi ösztön, tudatalatti borzalom nyüzsgő jelképhalmazának. De mindkét felfogásnak, az istenek és az ördögnek közös vonása, hogy valamilyen teljes világgép közvetlen megjelenítése munkál benne. Lehet ez a világgép középkorban apokaliptikus, a reneszánszhoz illően kiegyensúlyozott, harmonikus vagy barokkosan túldíszített, szenvedélyes, rokkósan kedves vagy biedermeieresen édeskés, szürrealisztikusan abszurd vagy expresszív dühöngő, de az emberben rejlő titkokat, rejtélyes lelki folyamatokat, átváltozásokat és visszaazonosulásokat, mind az „erdőben”, az „álomban”, a szép vagy csúf, a pozitív vagy negatív eszmények jelképi világában igyekszik megmutatni.

Ács János a köznapok világából, az egyszerű emberi viselkedés, magatartás közegéből szeretné megérteni és megérteni a *Szentivánéji álom* titkait, váratlan és talányos fordulatait. **Eörsi István** köznapibbra írta át **Arany János** fordítását, **Donáth Péter** pedig világos színű, puha, bársonyos textillalával borította be a lankásan emelkedő színpadot, ahol a lombokat fehér hálófüggönyök jelképezik, illő- és fekvőalkalmatosságul pedig lágy párnák szolgálnak. S noha tudjuk, hogy a történet erdőben játszódik, s így a párnák tulajdonképpen fatönköket, fatörzset, lombágyat, avart és mohát jelentenek, mégsem jelképes, hanem elsősorban kényelmes, védettséget

biztosító környezet ez, olyan hely, ahol nem üthetjük meg magunkat. *Vágó Nelly* jelmezei jelzik, de nem hangsúlyozzák a szereplők hierarchikus tagozódását, a királynak a palástja, az ácsnak az öltönye, Helénának a kötényruhája egyszerű. A társadalmi tagozódás itt éppúgy nem különösebb jelentőségű, mint a szellemi ranglétrán elfoglalt hely.

Ismétlem, rendkívül rokonszenves ez a törekvés, hogy a darab teljes gazdagságát nem valamilyen elvontan kigondolt közép-pontból, hanem a köznapie emberből kiindulva bontsák ki, hogy abban az egyszerű emberben keressék meg a shakespeare-i titkokat és mélységeket, aki éppen azért kedves és szeretetreméltó, éppen azért értékes lény, mert úgy ember, hogy közben nem manifestálódna benne sem a lét egyetemes nagy ábrándjai, sem az alantas, az állati szenvedélyek. Pontosabban talán éppen benne manifestálódna igazán, de úgy, hogy ő mindezekről nem tud, úgy, hogy az ő egyéniségét, életét nem marcangolják szét ezek a szélsőséges erők. A baj csak az, hogy részint alighanem Ács János értelmezése is megreked ezen a köznapiságon, tehát hogy végül nem bontakoznak ki igazán a darab mélységei és magasságai, részint pedig az, hogy sok ponton mintha nem valósulna meg igazán erőteljesen a rendezői gondolat.

Az egyszerű közembereknek ugyanis csak a kis vágyaikat nagy szenvedélyekké megjátszó szerelmeseiket láthatjuk, akik bájos, naiv öntudatlansággal keresik egymást és a boldogságot, miközben komikusan vad szenvedélyekkel ugranak időnként egymásnak. *Máté Gábor* Lysandere sugárzóan egygyű, kedvesen buta ifjú, *Csákányi Eszter* Hermiaja kicsi, de energikusan dühös, amíg *Básti Juli* Helénája nyúlánk, de kétségbeejtően magatehetetlen. *Iffy. Muci* Sándor Demetriusa viszont egy kicsit szintelenebb a többiekénél. De a köznapiság körében a négy szerelmes viláगतól lefelé és fölfelé is csak igen csekély árnyalatnyi különbségek vannak. A színjátszásra vetemedő mesteremberek például mulatságosan műveletlenek, faragatlanok, harsányan dilettánsok, de nem durvák, nem alantasak, nem alacsonyabb értékűek. Különösen

Lukács Andor érzékelteti erőteljesen Zuboly szerepében a lelkes amatőr mély hitét, aki egyaránt szenvedélyes buzgalommal játsza a helyesnek vélt szerepet akkor is, amikor Piramust alakítja, és akkor is, amikor számárfületeket hord, és közben a tündérkirálynő szerelme zuhan a nyakába. A mesteremberek kisemberi méltóságának megőrzése azonban elég nehezen sikerült, első jelenetük igencsak nehézkesen, lassan alakul — igaz, ebben része lehet annak is, hogy amikor én láttam az előadást, Vackor, az ács szerepében *Jordan Tamás* helyére a rendező ugrott be —, s csak a végén, Piramus és Tisbe tragédiájának előadása során tud kibontakozni a komikus hatásuk.

Még nehezebb helyzetben van a társadalmi és szellemi hierarchia felső szintje, a tündéri és a földi királyi pár és az ünnepélyrendezőből és Puckból egyesített szolgáljuk. Ács János egyébként alighanem jól tette, hogy *Peter Broock* nyomán egyesítette, illetve azonos színésszel játszatta Theseust és Oberont, Hippolitát és Titániát, Philostratot és Puckot. Átalakulásait azonban oly kevésbé — vagy egyáltalán nem — jelzi, hogy a darabot netán nem vagy csak kevésbé ismerő nézők, nem tudom, mennyire bírák így követni a cselekményt. Nagyobb nehézség azonban ennél, hogy az a visszafogottan, fanyarul, helyenként önironikusan megjelenített király, amelyet *Rajhona Ádám* játszik, végül is nem tudja sem felszárnyaltatni, sem leejteni a történetet, nem tudja sem a kisszerűség, sem a nagyszerűség, sem a jelképes jelentőség, sem az értelmetlen jelentéktelenség irányába eldönteni, hogy mi is volt ez a tündérjáték, ez a varázslat, amit láttunk. A titkok titkok maradtak. A Kaposváron immár vendégként fellépő *Olsavszky Éva* természetesen, az egész előadáshoz illő, mértéktartóan szenvedélyes Titániát és mérsékelten előkelő Hippolitát játszik. *Bezerédu Zoltán* viszont alighanem beszédtechnikával nem bírja a magyszerűen elgondolt, ugrifüles kisördögként megjelenített Puckot. Fontos szövegeit nem érti, pergő, játékos lendülete pedig nincsen a szövegmondásának.

Zappe László